

“Korryere de Sera”: Əsası 1876-cı ildə Milanda qoyulan “Koryere della Sera” qəzeti nəzərdə tutulur.

Qəzetələrdən

səh. 254. “10 milyon endirilsin”: qəzetdə belə getmişdir: “10 milyona endirilsin”.

səh. 255. “Malaxov”: Sevastopolda tak-tiki əhəmiyyət daşıyan yüksəklik olan Malaxov kurqanı nəzərdə tutulur.

“Hərbi Gürcüstan yolu”: Vladıqafqaz və Tiflis şəhərlərini birləşdirən yol.

Hindistan müsəlmanlarının yeni bir müxtirəsi

səh. 256. “ciddiyyətlə nəzər-diqqətə almaları”: qəzetdə belə getmişdir: “hürriyyətlə nəzər-diqqətə alınmaları”.

Dağıstan əhvalı

səh. 258. “Torqovı istasyonu”: Rusiyanın Rostov vilayətində indiki Salsk dəmiryol stansiyasından söhbət gedir.

“Böylə ki, bir cüzi təqsir üstə hətta...”: “Azərbaycan” qəzetində xəbər mətninin bir hissəsi (yuxarıdakı cümlənin axırı ilə ondan sonrakı cümlənin əvvəli) düşmüşdür; digər mənbələrdən xəbəri bərpa etdik.

Mətbuat

səh. 263. “Savdepiya”: (yaxud Rusiya Savdepiyası): Rusiya Deputatlar Soveti; məcazi mənada Sovet Rusiyası.

Satılır

səh. 267. “Birinci Bailovski küçədə”: qəzetdə “Birinci Mailovski küçədə” getmişdir.

Bazar ertəsi, 19 may 1919-cu il, nömrə 184

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Düşənbə, 18 şabanül-müəzzəm sənə 1337. 19 mayıs 1919 sənə.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalənin mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 1 manat.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 20 rublə, 2 aylığı 35 rublə, 3 aylığı 50 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 25 rublə, 2 aylığı 45 rublə, 3 aylığı 60 rublə. Elan fiatı: birinci səhifədə sətri 4 rublə, axıncı səhifədə sətri 3 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 2 rublə.

ELAN

1919 mayıs 19-da, bazar ertəsi saat 11-də Azərbaycan Məclisi-Məbusan iclası olacağı elan olunur.

HÖKUMƏT TEATROSUNDA AXŞAM TAMAŞASI

Bu mövsümdə axıncı olaraq opera və operetta tamaşaları

Zülfüqar bəy və

Üzeyir bəy Hacıbəyli

Qardaşları Müdiriyyəti

Düşənbə günü şabanül-müəzzəm ayının 18-ində (mayısın 19-unda)

1337 – 1919-cu ildə

“Əsli və Kərəm” operası

səşənbə günü şabanın 19-unda (mayısın 20-sində) 1337-1919-cu ildə

“O olmasın bu olsun” operettası mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır.

Balet, qızlar və oğlanlar xoru və hal-hazırımıza dair

“Meyxana”.

Biletlər imdidən satılmaqdadır.

Tamaşa başlanacaqdır

axşam saat 8-in yarısında.

Müdir:
Zülfüqar bəy Hacıbəyli

İNDİ BAŞA DÜŞÜRLƏR

İstiqlalımıza qarşı qurulmuş olan zabastovka [tətıl] hökumət və millətimizin səy və hümməti ilə yatırıldı. İstiqlalımız düşmənləri olan zabastovkaçılar basıldılar. Özləri də biabırçılıqla basıldılar. Biizzü bədnam [hormətsiz, xar, rüsvay] oldular. Hörmətdən və gözdən düşdülər və hər bir nüfuzlarını itirdilər. Deməli, xain və xasirlərə [uduzmuş, ziyana uğramışlara] layiq olan mənəvi cəzalarına çatdılar.

Bu biabırçılığın şiddətini azaltmaq və itmiş nüfuzlarını geri qaytarmaq kimi təşəbbüslərə girişməyin müvəffəqiyyət-pəzir ola bilməyəcəyini dərk etmiş olan zabastovkaçılar – “vahid cəbhə” qurulduqdan sonra – partiya-partiya olub, birlərindən ayrılmağa tələsdilər. Tələsdilər ki, məğlubiyətlərinin təqsirini birlərinin üzərinə atmaqla hər kəs öz adını təmizə çıxartsın.

İştə, iki gün əvvəl yığılmış olan “Raboçi Konfrans”da [Fəhlə Konfransında] bu məğlubiyət məsələsi müzakirə edilərkən, bolşeviklər menşevikləri və bunlar da onları ittiham etməyə başlamışdılar.

Təqsirin ən böyüyünü və məsuliyyətin ən ağırını türk sosialistlər firqəsi

olan “Hümmət” üzərinə yıxıbdırlar və deyibdirilər ki, əgər “Hümmət” hümmət eyləsəymiş, zabastovka yatırılmazmış.

“Hümmət”i müdafiə etmək üçün güc və bəla ilə söz ala bilmiş olan Əhməd Cövdət [Pepinov] əfəndinin “müdafiənamə”sindən görünür ki, daşnaklardan dönmə bolşeviklər tərəfindən qurulmuş olan bu zabastovka – necə ki, biz kərratla [dəfələrlə] demişik və necə ki, türk fəqərəyi-kasibəsi [proletariat] özü də hiss və dərk etdi – məhz Azərbaycan türklərinin istiqlalına qarşı qurulan bir kələk imiş.

Safdərun [sadələvh] “hümmət”çilər səy edirmişlər ki, zabastovkanı Azərbaycan Hökumətinə qarşı deyil, ingilis politikası əleyhinə çevirsinlər. Hökumətimizin vaxtilə demiş olduğu sözlərini – ki, lazım və mümkün olduğu halda Həştərxana neft göndərərək – əldə dəstəvəz edib də Həştərxan ilə mal mübadiləsinə mane olanlar yalnız bir ingilislərdir deyə çalışmış ki, zabastovka məhz siyasi bir rəngdə olub, ingilis siyasətinə qarşı bir protesto olsun.

Lakin hiyləgər daşnak bolşeviklərin əsl məqsədləri mal mübadiləsi məsələsi olmayıb da Azərbaycan Hökumətini dağıtmaq və Azərbaycan türklərinin istiqlalını məhv etmək olduğundan, safdərun sosialistlərimizin sözlərinə məhəlgüzar olmayıb öz dediklərində durubdurlar. Amma sonradan özlərinin basıldığını görüb, təqsiri genə müsəlman sosialistlərinin üzərinə atıb, onları “proletariya” dedikləri cəmiyyət gözündə bədnam etməklə bir güllə ilə iki dovşan vururlar. Əvvəla, biabırılıqlarının təqsirini özlərindən götürür və saniyə [ikincisi] türk

sosialistlərini “xəyanət”lə ittiham edirlər..

Daşnak bolşeviklərin və daşnak menşeviklərin bu cürə hiylələrini, ürəklərinin xainliklərini və ümum türklüyə – türk fəqərəyi-kasibəsi və türk sosialistləri də buraya daxil olmaq şərti ilə – düşmən kəsildiklərini biz çoxdan bilirdik. Mart və martdan sentyabra qədər davam edən faciələr bu əhvalatı ümum türklüyə və bəxşus Azərbaycan türklərinə açıb aşkar etdi. Təəccüb ediləcək hal burası idi ki, bu aşkar şeyi hamı görürdüsə də, safdərun sosialistlərimiz görə bilməyib, sosializm fikrinə də və istiqlalımıza da düşmən olan və “maska”lar altında işləyənlərə etibar edib, onlarla əlbir olmağı özlərinə rəva görürdülər.

Əlbəttə, əlbir olmaq, dilbir [həmfikir; ürəyi bir] olmaq deyildir və biz, haşa, türk sosialistlərini xainlərlə dilbir olmaqda məznun [şübhəli, müqəssir] görünərdən deyilik. Parlamamız güşadında [açıılışında] [Əkbər ağa] Şeyxülislamov əfəndinin dili ilə, “Azərbaycan türklərinin istiqlalını müdafiə yolunda birinci cərgədə biz sosialistləri görürsünüz!” və bu zabastovka günləri Əhməd Cövdət [Pepinov] və [Səməd ağa] Ağamalıoğlu əfəndilərin ağzı ilə, “Biz istiqlalımızı sağdan və soldan da müdafiəyə hazırız” deyən sosialistlərimizi, bu, istiqlalımızı sarsıtmaq və məhv etmək istəyən daşnakdan dönmə “sosialist”lərlə dilbirlikdə ittiham etməyə haqqımız yoxdur.

Təəccübləndiyimiz əhval bunların onlarla əlbir olmağı və bu yalançılara inanmağı və sosializm maskası altında gizlənmə xain sifətləri görməməkləri idi.

İndi şükür olsun ki, bu zabastovka xainlərin maskasını yırtıdı və əsil sifət-

lərini bizim sosialistlərə göstərməklə bunları nifrətləndirdi və zənn edirik ki, gözlərini açdı.

Türk sosialistlərinin naşiri-əfkarı [fikirlərini yayan orqanı] olan “Zarya” qəzetəsi həman xainlər xüsusunda dünənki baş məqaləsində deyir ki:

“Bu adamlar yalan deməyi, camaatı aldatmağı və iftiralara məşğul olmağı vicdanlarına rəva görürlər. Bu xüsusda nasional bolşeviklər (yəni daşnakdan dönmələr) və sosial bolşeviklər dilbirdirlər... Prezidium seçmək işində Mikoyan utanmaya-utanmaya kələklər qurub Əbilovu və Pepinovu rədd edib, firqənin başqa azalarını da [üzvlərini də] işə qəbul etmədi... O adam ki, hələ dünənləri daşnak partiyası cərgəsində idi, bu gün üzünə kommunist (bolşevik) maskası geyib türk sosialist firqəsinin başçıları fəhlələr qarşısında bədnam etmək istəyir. Bu yalançıların və maska geyənlərin hamısına bizim bir cavabımız var: Murdar allərinizi geri çəkin! Siz, fəhlələr və fəhlə rəhbərləri arasında provokasiyalar düzəldə bilməzsiniz. Türk fəqərəyi-kasibəsi ağır ibrət dostları vasitəsilə öz maskalı “dost”larını yaxşıca tanıdı...”

Bu əhvalatdan və bu sözlərdən sonra biz də ümidvar olmalıyıq ki, türk fəqərəyi-kasibəsinin martdan bəri gözəlcə tanımış olduğu “mehriban dost”larını türk sosialistləri gec də olsa bu gündən tanıyıb və tanıyanları da tanımayanlarına tanıdıb, xain və xasirlərlə daha bundan sonra əlbir olmaz və onların istiqlalımıza qarşı qurmaq istəyəcəkləri zabastovkaları yatırmaqda türk fəqərəyi-kasibəsinə kömək edərlər.

Hacıbəyli Üzeyir

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

(Bolşevik bürosundan)

Romada inqilab gözlənir

Mayın 11-ində Amerika simsiz teleqrafı [ilə] Liona xəbər verirlər ki, Romadan qayıtmış olan Amerika səfiri Vilsona demişdir ki, İtaliya əhvalı böhranlıdır. Məmləkət inqilab ərəfəsindədir.

Rusiya məsələsi

Mayın 10-unda Parisdən xəbər verirlər ki, qəti surətdə məlum olmuşdur ki, Sülh Konfransı Rusiya məsələsinə baxmayacaqdır. Rusiya məsələsinin həlli, hərgah ittifaq düşərsə, Cəmiyyəti-Əq-vama [Millətlər Cəmiyyətinə] vagüzar ediləcəkdir [tapşırılaçaqdır].

Bolşevik ordusundan qaçmaq

Mayın 11-ində Xarkovdan xəbər verirlər ki, “Donskiye vedomosti” qəzetəsində Don ordusu komandanı general [İvan Daniloviç] Popovun bir məktubu dərc edilmişdir. Bu məktubda deyilir ki, zabidlərə və əsgərlərdən qaçanlara şiddətli tənbehlər ediləcəkdir. Çünki zabidlərin və əsgərlərin ordudan qaçması adi bir şey olmuşdur.

Amerika Məclisi-Əyanında Rusiya məsələsi

Vaşinqtondan xəbər verirlər ki, Məclisi-Əyanda Demokrat firqəsi nümayəndəsi Mak-Kumber ondan əvvəl danışan natiqə etiraz edib demişdir ki, Mütəfiqlərin və Amerikanın vəzifəsi adlarını bolşevik qoyan quldur dəstəsini dağıtmaqdan ötrü tezliklə Rusiyaya kifayət

qədəri ordu göndərməkdir, tainki Rusiya xalqı özü üçün qanuni bir hökumət təşkil etsin.

Çörçill və Pişon

Cenevrədən teleqrafla xəbər verirlər ki, Çörçill Cənubi Rusiyada tədbirlər görülməsi üçün Pişon ilə teleqrafən müşavirədə bulunmuşdur.

SÜLH ƏTRAFINDA

Almaniya və sülh şərtnaməsi

Berlin Şurasının 8 may tarixli iclasında bitərəf sosialistlər Versal sülh şəraiti layihəsini qeyri-məqbul görərək, ümumi sülhü qeyri-mümkün qılmaqla təhdid edən təcavüzkarana sülhnaməni rədd etmək üçün bütün cahan füqərayi-kasibəsinin müavinətinə güvənir.

Almaniyanın hər bir tərəfindən protestolar gəlməkdədir. Ələlxüsus Şərqi və Qərbi Prussiya ilə Sileziya əhalisinin həyəcanı aşkara müşahidə edilməkdədir. Müstəmləkələrin və ticarət flotunun Almaniyadan alınması məsələsi münasibətilə Hamburqda şiddətli qələyan hökm-fərmdir [iğtişah hökm sürməkdədir]. Fəhlələr arasında narazılıq artmaqdadır. İndiki hökumət istefa verərsə, ola bilər ki, bitərəflərin hökuməti iş başına keçib sülhü imza etsin. Çünki bu hökumət bütün cahan inqilabına ümidvardır.

Breslau Xalq Şurası Sileziya əhalisinə xitabən böylə bir müraciətnamə buraxmışdır:

“Vətən ciddi təhlükə ilə təhdid edilməkdədir. Düşmənlər eşidilməmiş tələbat təqdim etmişlərdir. Onlar bunu bil-

məlidir ki, bu sülh möhkəm olmayıb Sileziyadan ötrü fəlakətlidir. Sileziya əhalisi gərəkdir ki, dostluq və mərdanəliklə var qüvvələri ilə hökuməti müdafiə edib, Almaniya hökumətinin vətəninədən lazımı oblastlarının ayrılmasına imkan verməz. Kəndlərdə olan kişilər birləşiniz. Bütün dünyaya uca səslə bildiriniz ki, siz böylə sülh şəraitinə tabe olmayırsınız.”

Sileziya yuxarisında əhali arasında qələyan olduğuna görə sərhəd qaraqollarının vürudu [qarovullarının gəlişi] münasibətilə böyük nümayişlər icra edilmişdir. Əhali tələb etmişdir ki, onları silahlandırınlar. Çünki Sileziya əhalisi heç bir şərait üzrə məhv olmaq istəmir və sülh şəraitindən [şərtlərdən] imtina etməyi tələb edir.

Təhdid edən həlakət mövcubincə [məhv olmaq təhlükəsinə görə], alman xalqının həyəcanı gəldikcə şiddətlənməkdədir. Təcavüzata mümaniət [maneçilik] etmək qərarı o qədər müəyyəndir ki, həyəcan qalxacağına mümkün ədd [hesab] etməlidir.

Almaniyanın hər bir tərəfindən böylə bəyanat gəlməkdədir:

“Hökumət Qərbi Prussiya əhalisinin əhvalından xəbərdar edilmişdir. Almaniya əhalisi bilməlidir ki, biz tezliklə həlak olarıq, amma özümüzü hakim və qisas axtaran polyakların əlinə vermərik.”

Hamı bəyannamələrdə bu cür sülhün imza edilməməsi tələbatı qoyulmuşdur.

Almaniya Milli Şurası iclasında bəyanat verilmişdir. Bu bəyanatın axırı bütün cahan füqərayi-kasibəsinə müraciətlə qurtarır. Burada deyilir ki, bütün cahan sosialist inqilabı vasitəsilə Rusiya

Şura Cümhuriyyəti ilə bərabər hamı millətlərin birliyini vücuda gətirməlidir.

Prussiya Landtaqının [Parlamentinin] mayın 8-də vaqe olan iclasında sədarət edən Hirş sülh şəraitini müzakirə edərək demişdir ki:

“Bu şəraitdə ağıl kəsən və ədalətli sülh nişanələri tapmaq mümkün deyildir. Bu cür sülh şəraiti vücuda gətirildiyi təqdirdə, bizim vətənimiz və bütün Yevropa üçün bu ancaq gözyaşı və qan dəryası olacaqdır.”

Sədrin müavini Kitsel vəkillərin bir çoxu namından [adından] böylə demişdir:

“Sülh şəraitinə baxdıqda çətin inanmaq olar ki, ən şiddətli düşmənin intiqam ataşi bizim düşmənlərimiz tərəfindən təqdim edilən tələbat kimi olsun. Biz qəti protesto ilə bu şərait əleyhinəyiz. Çünki qoyulan tələbat sülhdən ötrü mütarikə əqd edildiyi [atəşkəs imzalandığı] zaman biz qəbul etdiyimiz əsaslardan nahəmvar və o əsaslardan imtina edici surətdə təcavüzkarandir. Bu şərait düşmən hökumətləri nümayəndələrinin icbari və xələdar edilməz [pozulmaz] ədd [hesab] etdikləri əsaslara da həmçinin ziddir. Bu, ədalət qarşısına cinayətdir.”

Almaniya Milli Şurası

Almaniya Milli Şurası yekşənbə [bazar] günü vaqe olan iclasda bu qərara gəlmişdir ki, sülh şəraiti hal-hazırda Versalda təqdim edildiyi surətlə qəbul ediləmməz və əməl olunammaz bir haldadır.

Demokratiya firqəsi nəşr etdiyi [yaydığı] dəvətnaməsində kəskin bir surətdə

o həqiqəti qeyd edir ki, bu sülh şəraiti mütarikə əqd edildiyi [atəşkəs imzalandığı] zaman verilən sözü xələdar edir [pozur]. Bu şəraitdə ticarət azadlığı üçün vəd edilən ixtiyarlar yoxdur və ədalət yoxdur.

Almaniya Ticarət İttifaqının məşhur başçısı Legin Versaldan Berlinə azim olmuşdur [yola düşmüşdür]. Məlumat vardır ki, vəzirlərdən Gisberts və Landsberg həmçinin Berlinə əzimet edib [gedib] müşavirələrdə iştirak edəcəkləridir.

- Berlindən alınan teleqrafların hamısında xəbər verilir ki, Almaniya hökuməti Müttəfiqlərə cavab vermək qərarını qəbul etmişdir. Berlində və Frankfurtda birja bağlanmışdır. Tamaşaxanalar məmnü [qadağan] edilib, teatrolar bir həftə müddətinə qapanmışdır. Şeydemanın və Ebertin tərzi-hərəkatı hamı üçün nümuneyi-ibrət olmuşdur. Şeydeman düşənbə [bazar ertəsi] günü Milli Şurada nitq irad edəcəkdir [nitq söyləyəcəkdir]. Gözlənik ki, hökumət üzvlərinin bir hissəsi Almaniya nəfinə [xeyrinə] olaraq başqa dövlətlərə icrayi-təsir [təsir göstərmək] üçün sülh şəraitinin qəbul edilməsi əleyhinə protesto etsinlər. Almanlar Sülh Konfransına özləri bir sülh şərtnaməsi təqdim edəcəklər.

Sülh müahidənaməsi haqqında Almaniyanın notası

Almaniyadan alınan notada deyilir ki, sülh müahidənaməsi [sazişi] Vilson məramnaməsinin 14 maddəsinə müxalifdir. Notada şifahi müzakirət həlli haqqında qəti tələblər və təkliflər vardır. Almaniya mətbuatı deyir ki, bu cür sülh imza edi-

ləmməz. Mətbuat Almaniyaya təklif edir ki, bolşeviklərlə ittifaq bağlansın.

- Sülh müahidəsinə görə Almaniyanın Toqo və Kamerun müstəmləkəsi Fransaya keçir. Buna fransız və ingilislər arasında razılıq əmələ gəlmişdir. Bu etilaf [razılıq] ilə Fransa və İngiltərə sərhədi təyin edilmişdir. Toqo müstəmləkəsi xüsusunda hələlik danışıq qurtarmamışdır.

Rantsaunun Klemansoya məktubu

Almaniya sülh nümayəndəsi Brokdorf-Rantsau Klemansoya bir məktub yazmışdır ki, sülh şərtnaməsinin bəzi maddələri alman milləti tərəfindən qəbul edilə bilməz, mütarikə [atəşkəs] əsaslarına ziddir. Klemanso Müttəfiqlər namından bəyan etmişdir ki, bu məsələnin müzakirə edilməsinə heç bir vəchlə müsaidə verəmməzlər. Sülh Konfransı tərəfindən tərtib verilən şərtnamə öyləcə qalmalıdır. Sülh Konfransı da heç bir vaxtda mütarikə əsaslarını nəzərdən qaçırmamışdır. Brokdorf-Rantsau ikinci məktubunda təəccüblə deyir ki, Almaniyaya o sülh müahidəsinə imzalamığı təklif edirlər ki, Cəmiyyəti-Əqvam məsələsi oraya daxil edildiyi halda Almaniyanın kəndisini Cəmiyyəti-Əqvama daxil etməmişlərdir. Nəhayət Rantsau Almaniyanın təklifini bildirmişdir. Klemanso demişdir ki, nemeslərin tələbatı xüsusi komissiyaya göndəriləcəkdir. Qaldı Cəmiyyəti-Əqvam məsələsinə, oraya yeni üzvlər qəbul edilir. Bu da layihədə qeyd edilmişdir.

- Beş nəfər Xariciyyə nazirləri Avstriya sərhədini təyin etmişlər.

QƏZETƏLƏRDƏN

Trabzonda Amerika əsgərləri

Erməni “Aşxatavor” qəzetəsinin mövsuq [etibarlı] mənbədən aldığı xəbərlərə görə, italyanların Qafqaziyaya gəlmələri ilə bərabər, Amerika əsgərləri Trabzonda quruya çıxmışlardır.

Təbriz-Tiflis arasında qatar

İran ordusu komandanı Sipəhsalari-əzəmin istidasına [xahişinə] görə, İngiltərə konsulu hər həftə Təbrizdən Tiflisə bir ədəd dəmiryol qatarı yola salınmasına razı olmuşdur.

Təbrizdə baş tutmayan bir üsyan

“Aşxatavor” qəzetəsinin “Təbriz” qəzetəsindən aldığı məlumata görə, guya bir dəstə adam Təbrizdə üsyan qaldırmaq istəyirmiş. Mirzəbala Ağa nam [adlı] bir nəfər həbs edilmişdir. Bu adam yoldaşlarını ələ verməmək üçün siyahını udmaq istəmişdir. Candarmalar bu siyahını onun ağzından çıxarıb özünü də döymüşlər.

Aleksandrovsk fortunun bolşeviklər tərəfindən alınması

“Zarya” qəzetəsi yazır ki, müxbirimizin İngiltərə polkovniki Braundan aldığı məlumata görə, Xəzər dənizi kənarında olan Aleksandrovsk fortu bolşeviklər tərəfindən işğal edilmişdir. Quruya çıxan əsgərlərin miqdarı məlum deyildir, 8 minə qədər rəvayət olunur. Bu qərar üzrə Quryev yolu kəsilib, bolşevik əsgərlərinin hərəkət dairəsi genişlənməmişdir.

Suriya və Ermənistan mandatları

“Caqatamart” erməni qəzetəsi mayın

2-sindən xəbər verir ki, “Tan” qəzetəsinin və Fransa mətbuatının verdiyi məlumata nəzərən, Fransa ilə Cəmahiri-Müttəfiqə [Birləşmiş Ştatlar] arasında mandatlar barəsində saziş əmələ gəlmişdir. Fransa Aleppo [Hələb] və İsgəndərun daxil edilməklə bərabər Suriya mandatını, Amerika isə Ermənistan mandatını götürəcəkdir.

VÜKƏLA ŞURASINDA [NAZİRLƏR KABİNETİNDƏ]

- Rəisi-vükəlanın [Baş nazirin] Ermənistanına neft, darı, benzin və ammiak [ammonyak] aparmaq barəsindəki məruzəsindən sonra qət edilmişdir [qərara alınmışdır]:

Ermənistan ehtiyacatından ötrü mübadiləsiz 10 vaqon neft, bir vaqon benzin buraxılsın. Darı məsələsi isə Ticarət və Sənaye Nəzarətinə verilsin.

- Maliyyə nazirinin Azərbaycan Kazyonnaya Palatası [Xəzinə Palatası] dəftərxanası təşkilindən ötrü 75 min manat buraxılması haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

20 milyon fondan istənilən məbləğ buraxılsın.

- Xariciyyə nazirinin Azərbaycanın məmaliki-əcnəbiyyədəki [xarici ölkələrdəki] siyasi nümayəndələri üçün 750 min manat buraxılması haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Maliyyə Nəzarətinə tapşırılsın ki, Parlamana pişnihad [təqdim] ediləcək Xariciyyə Nəzarəti smetasının 1/12 hissəsini Xariciyyə Nəzarətinə buraxsın.

- Maliyyə nazirinin Azərbaycanın dəniz səvahlindəki [sahillərindəki] gəmilərdən vergi almaq haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Məruzə təsviblə [bəyənilməklə], təsdiq üçün Məclisi-Məbusana idxalı tapşırılsın.

- Maliyyə nazirinin gömrükxanalar anbarlarında satılan malların vergisini artırmaq haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Məruzə təsviblə, Məclisi-Məbusana idxalı tapşırılsın.

- Maliyyə nazirinin gömrükxanalar və dəftərxana vergisini artırmaq haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Məruzə təsviblə, təsdiqdən ötrü Məclisi-Məbusana idxalı tapşırılsın.

- Daxiliyyə nazirinin Fəhlə Tətil Komissiyonu haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

1) Fəhlələr tərəfindən elan edilmiş tətilin siyasi olduğunu təsdiq etməli.

2) Rəisi-vükəlaya [Baş nazirə] tətil təsviyə üçün tövqifat [həbslər] və Azərbaycan dairəsindən çıxarmağadək tam bir ixtiyar verilsin. Rəisi-vükəla Azərbaycan dövlətinin əsasına zərər yetirə biləcək hər kəslə böylə müamilədə [rəftarda] buluna biləcəkdir.

3) Tətil günləri üçün fəhlələrə məvacib verməməli.

4) Məsai Nəzarətinə [Əmək Nazirliyinə] tapşırılsın ki, müəssisədarlar və fəhlə nümayəndələri ilə bərabər fəhlələrin iqtisadi cəhətlərinin həqiqisini müzakirə etsin və nəticəni hökumətə məlum etsin.

5) Rəisi-vükəlaya fəhlələrə lazımı elanı elam etmək [bildirmək] tapşırılsın.

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

- Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə [Sosial Təminat] naziri fəqir qaçqınlar üçün dəmiryollarında 50 faiz güzəşt etmək barəsində 10 mayda Vükəla Şurasına [Nazirlər Kabinetinə] bir məruzə vermişdir. Məruzə qəbul edilmişdir. Biletlərin mabaqi [qalan] pulu hər ayın axırında Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti tərəfindən veriləcəkdir.

- Baş Fabrika müfəttişi Məsai Nəzarətinə [Əmək Nazirliyinə] məlum etmişdir ki, Tağıyev fabrikasının tətillərini 1500 fəhləsindən fəqət [ancaq] 524-ü işə başlamışdır. Mabaqi [qalan] 986 nəfəri tətildə davam edərək, həbs edilmiş Mahmud Mahmudov və Hüseyinqulu Muxtar oğlunun buraxılmasını tələb edir.

- Pitoyev mədənlərinin fəhlələrindən 10 nəfəri Məsai Nəzarətinə müraciətlə məlum etmişdir ki, onlar tartalçı və maslyonçu olduqları halda, onlara bir mədəndən o biri mədənə dallarında ağır əşya daşımağı təklif etdikdə onlar imtina etmişlərdir. Bundan ötrü də onları xidmətlərindən çıxarmaq istəyirlər. Fəhlələr rica etmişlər ki, lazımı binagüzarlıqda bulunulsun [sərəncam verilsin].

- Qaçqınların əhvalını nəzərə alaraq Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə [Sosial Təminat] naziri Ərzaq Nəzarəti ilə etilafa [razılığa] girmişdir ki, qaçqınlar üçün təcili surətdə bez və ərzaq buraxılsın.

- Qazax qəzasında axır vaxtlaradək Ermənistan qaçaq taxıl satıldığından, ərzaq qiyməti ziyadəsincə qalxmışdır. Binaənileyh [ona görə], qaçqınlar üçün taxıl almaq mümkün deyildir. Halbuki

Qazağın öz qaçqınları ərzaqsız qalmışlar. Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti həman qaçqınlar üçün Cavanşir qəzasının Bərdə dairəsindən taxıl almağa şüru etmişdir [başlamışdır].

- Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti tərəfindən 9-cu müfəttişlik dairəsindəki böyükklər üçün darüləcəzə [qocalar evi] nizamnaməsini təsdiq etmişdir.

MÜSAHİBƏ

- 2 -

Keçən nömrəmizdə Ticarət və Sənaye Nəzarətində mühüm bir mövqe tutan bir zat ilə mühərririmizin müsahibəsini dərc etmişdik. Bu gün müsahibənin ən mühüm qismini təşkil edən 3-cü məsələdən [bəhs] edəlim.

Müsahibənin axırında Azərbaycanın başqa məmləkətlərlə alış-veriş etməsindən bəhs açılaraq, müsahib əfəndinin bəyanatından məlum olmuşdur:

Qarelərə [oxuculara] məlum olduğu üzrə, Gürcüstan ilə Azərbaycan arasında bağlanmış ticarət müqavilənaməsi kimi Ermənistan ilə Azərbaycan ticarəti haqqında da bir müqavilənamə hazırlanır. Yaxın zamanda həman müqavilənamə təsdiq üçün Məclisi-Məbusana təqdim ediləcəkdir.

Bundan əlavə, Azərbaycanın neftini, neft məhsulətini, pambıq, ipək və sairə kimi xammalını əcnəbi məmləkətlərə aparmaq və külliyyətli mal mübadiləsi hasil etmək üçün Sənaye Nəzarəti bir layihə hazırlayır. Həman layihəyə görə, başda Nəzarətin öz lazım bildiyi adamlar

olmaq üzrə bir nəql-həml [yüklərin daşınması] əməliyyatı təşkil edilməlidir. Bir təşkilat Azərbaycanın mallarını əcnəbi məmləkətlərə, xüsusən Avropaya göndərərək, əvəzində bəzi mallar gətirməklə bərabər, ibtida [başlanğıcda] kiçik miqyasda olsa da kibrit (spička) və şüşə mal zavodlarına və yun parça toxuyan fabrikeyə lazım olan malını və sair ləvazimat gətirəcəklərdir. Bu surətlə ticarət münasibəti nəticəsində Azərbaycanın daxilində bir çox zavodlar, fabrikalar açılmasına təşəbbüs ediləcəkdir ki, tainki camaatımız hər şeydə özgələrə möhtac olmayıb, lazım gələndə şeylər mümkün qədər öz vətənimizdə istehsal və emal edilsin. Şübhəsiz ki, böylə olan surətdə, həm ticarət artar, həm mal çoxalmaqla rəqabət nəticəsində mal ucuzlar, həm də pulun kursu qalxar. Bunların həpsinin də məmləkətə nə qədər faydası olduğu aşkardır. Bunu da əlavə etməliyiz ki, Nəzarət əcnəbi məmləkətlərə göndərilən malların mümaniətsiz [maneəsiz] aparılması üçün tədbirlər görüb, nəql və həml [mal daşınmasını] təmin edəcəkdir.

Yəqindir ki, bu işlərin həpsini hökumət öz əli ilə etməyib, ticarəti inhisar altına almayacaqdır. Ticarət işlərində xüsusən mütəşəbbislərə, camaatın özünə geniş sərbəstlik və hətta dövlət tərəfindən kömək veriləcəkdir. Böylə ki, məsələn, nəql və həml işlərində, ələlxüsus fabrika və zavod açmaqda camaat nə qədər təşəbbüsatda bulunsa, hökumət müzahirət [köməklik] göstərəcəkdir. Xüsusən böylə böyük işlər tək-tək adamların işi olmadığından, şirkətlər, səhmdaran [səhmdarlar] cəmiyyətləri və sairələri təsisinə çox səy ediləcəkdir. Camaatımız böylə şirkət və cəmiyyətlər təsisinə rəğbət göstərsə, hökumət həmişə müzahirətdə bulunacaqdır.

Bunlardan əlavə, Azərbaycanın qənd zavoduna da əşəddi-əhtiyacı [şiddətli ehtiyacı] vardır. Binaənileyh [ona görə], hökumətimiz Ticarət və Sənaye Nəzarəti şəxsində bu xüsusda düşünməmiş deyildir.

Əlbəttə, qənd zavodu açmaq istəyən bir məmləkət biyan və çuğunduru xammal surəti ilə əcnəbi məmləkətlərdən də gətirə bilər, yeri müsaid olarsa, özü də əkdirə bilər. Şükürlər olsun, Azərbaycanın münbit, bərəkətli torpağı buna da müsaidir. Ümumən məlumdur ki, Muğan və Mil səhrasında ildə yüz minlərcə pud əkilmədən biyan (solodkovı koren) hasil olur. Şimdi Nəzarətin müraciəti ilə mütəxəssislər bəyan etmişlər ki, Azərbaycan öz daxilində çuğundur və biyan əkdirə bilər. Bu xüsusda birinci mövqe tutan Muğan səhrasıdır, ikinci Gəncə vilayəti, üçüncü Quba qəzası. Bu surətdə məmləkətimiz bu cəhətdən də özünü təmin edə bilər.

İxracat və idxalat məsələsindən bəhs edərkən, səhmdarlar cəmiyyəti və müxtəlif şirkətlər kimi şübhəsiz ki, sığorta məsələsini də unutmaq olmaz. Ona görədir ki, hal-hazırda Azərbaycanda anormal bir vəziyyətdə bulunan sığorta (straxovaniye) məsələsindən də söhbət açılmışdır. Məlum olduğu üzrə, hal-hazırda Azərbaycandan kənara aparılan mallardan, xüsusən, dəniz tərifi [yolu] ilə göndərilən şeylərdən sığorta pulu alırlar vəhalonki [halbuki] Azərbaycanın özündə böylə bir sığorta cəmiyyəti yoxdur. Şöbəsi burada olan cəmiyyətlərin də mə-

kəzi idarələri Peterburq, Moskva və sair bu kimi əcnəbi şəhərlərdədir. Burası da məlumdur ki, burada sığorta haqqı və rən bir şəxsin malı tələf olarsa, məhəlli [yerli] şöbələr mütləqə mərkəzi idarəyə, yəni Peterburq, Moskvaya və qeyrisinə müraciət etməyi təklif edəcəkdir. Bu isə yəqin bir nəticə verə bilməz (hal-hazırkı şərait altında). Bu surətlə hal-hazırda ticarət işləri sığorta cəhətindən bir növ təmin edilməmiş bir haldadır. Əlbəttə, böylə davam edə bilməz. Ələlxüsus ki, yuxarıda ərz olunduğu vəchlə, Azərbaycan geniş dairə və böyük miqyasda nəql-həml işlərinə başlamaq fikrindədir. Odur ki, həman ticarət məsələsi ilə əlaqədar olaraq Azərbaycanda, xüsusən Bakıda böyük bir sığorta cəmiyyəti təsisinə də əşaddi-əhtiyac hiss edilməkdədir. Sərvətdarlarımız böylə bir cəmiyyət təsis etsəydilər, həm ticarətə böyük tərəqqi vermiş, həm tacirlərimizi bir növ təmin etmiş və bu üzdən vətənə iqtisadi böyük bir xidmət göstərmiş olarlardı, həm də bu gün müqəddəratı da heç də məlum olmayan mərkəzi idarələrlə əsla əlaqədə bulunmayan yabançı cəmiyyətlərin aparıldığı milyonlarla fayda öz müəssisələrimizə, öz mütəşəbbislərimizə vüsul olardı [çatardı].

Yeni Kabinənin sair əzaları [üzvləri] kimi, anlaşıldığı vəchlə, Ticarət və Sənaye Nəzarəti dəxi gözəl təşəbbüslərə iqdəm etməkdədir [girişməkdədir]. Cavan hökumətimizə hər təşəbbüsdə müvəffəqiyyət diləməklə bərabər, təəssüf etməlidir ki, sabiq Nəzarətlər bu xüsuslarda heç bir iş görməmiş və hətta bir çox nöqsan buraxmışlardır ki, o irsdən yeni heyət hələ də qurtara bilməyir.

Fəqət ümidvarız ki, hökumətin səy və təşəbbüsü və camaatın hümmət və qeyrəti sayəsində cavan vətənimiz və zəngin məmləkətimiz parlaq bir istiqbala [gələcəyə] üz qoymağdadır.

İTALİYA ŞAHZADƏSİ AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA

1919 mayıs 18-də saat 11-də təşrifinə müntəzir olduğumuz İtaliya şahzadəsi Savoyski məiyyətinə bir polkovnik olduğu halda, Azərbaycan Məclisi-Məbusan rəisi Həsən bəy Ağazadə həzrətlərinin görüşünə təşrif gətirmişlərdir.

Şahzadə həzrətləri Divani-Rəyasət qapısı önündə Məclisi-Məbusan katibi Mehdi bəy Hacızadə tərəfindən istiqbal olunub [qarşılanıb], Divani-Rəyasətə daxil oldular.

Şahzadə həzrətləri bir çox gözəl və məhəbbətli söhbətlərdən sonra İtaliya qoşunu komandanlığının izhari-məhəbbətini Azərbaycana ərz etdi və əvvəlinci sözü bu oldu ki: *“Sizə gəlməmiş sizi təbrik etməyə ki, siz kəndi ürəyiniz istədiyini kimi yaşayacaqsınız və yaşamağa haqqınız olduğu kimi, müqtədir olduğunuzu da biliriz. İtaliya var qüvvəsi ilə sizin azadə yaşamağınıza çalışacaq. Biz italiyalılar hürriyyət və istiqlalı[mız] üçün çox qanlar tökmüşük. Ona görə də bunların qədrini bilir və bu kimi işlərdə özlərinə dəxi hörmət edirik. İnşallah ümid edirəm ki, siz asudə olduğunuz halda dostunuz İtaliyaya dəxi gələrsiniz və bizim Parla-man rəisi ilə görüşüb o vaxt biz italiyalıların sizə olan məhəbbətini təsdiq edərsiniz.”* – buyurdular.

MAVƏRAYI-BƏHRİ XƏZƏR HÖKUMƏTİ NÜMAYƏNDƏLƏRİ ŞƏHƏRİMİZDƏ

Srağagün Aşqabaddan Mavərayi-Bəhri-Xəzər [Zakaspiysk] Hökuməti tərəfindən göndərilən siyasi nümayəndələr heyəti şəhərimizə varid olmuşdur [gəlmişdir]. Heyət 6 nəfərdən ibarət olub, 3 nəfəri müsəlman türkmən – Xanmurad Səhhətmuradov, Məhəmməd Niyaz xan və Muradəli xan və 3 nəfəri də rusdur. Hal-hazırda Mavərayi-Bəhri-Xəzər mahalında 5 nəfərdən ibarət “Müdafiyyə-İctimaiyyə” komitəsi adında bir hökuməti-təşriyyə [qanunverici hökumət] və 7 nəfərdən ibarət bir hökuməti-icraiyyə [icraedici hökumət] vardır. Hökuməti-təşriyyəyə türkmənlərdən Uraz Sərdar Eyvazbəyov və Seyid Murad Urazbəyov, hökuməti-icraiyyəyə isə Daxiliyyə naziri müavinliyinə Kokacan Berdiyev və Maarif naziri müavinliyinə Əliəkbər Tahirov daxil olmuşlardır. Uraz Sərdar hal-hazırda Ravnino mövqifi [stansiyası] yanında olan cəbhədə bolşevik qüvvələri ilə mübarizə və müharibədə bulunan Könüllü ordu və türkmən qoşunlarının Baş komandanıdır.

Heyətin Bakıya gəlməsində məqsəd, Azərbaycan Hökuməti ilə sıx əlaqə və münasibət peyda etməklə bərabər, hər iki hökumətin dostanə və müttəfiqanə bir tərzdə hərəkət etmələrinə zəmin hazırlamaqdır. Böylə münasibət ilə məzkur [adı çəkilən] məmləkətlərin arasında mal mübadiləsi və qeyri müzakirat başlanacaqdır. Heyət əzaları [üzvləri] türkmənlər Azərbaycan Cümhuriyyətinin böylə hal və idarəsindən nümayəndə-şad

olub [sevindiklərini bürüzə verib], gələcəkdə özlərinin dəxi səadəti və hər cəhətdən tərəqqilərini ondan gözləyir və ümid edir ki, Azərbaycanlı qardaşlar onlara yardım və müavinət etməkdən çəkinməzlər.

Maarif və mədəniyyət cəhətindən türkmənlər çox geridədir. Fəqət indi türkmən cavanları bu yolda çalışmağa başlamış və çox çətinliklə işləyirlər. Aprel ayının axırlarında Aşqabadda ümum müsəlman müəllimlərinin qurultayı vaqə olub, qərar qonulmuşdur ki, bütün rus-müsəlman məktəbləri milliləşib, bu il payızdan Mərv, Aşqabad və Tazəşəhərdə [Türkmənbaşı] bir darülmüəllimin [seminariya] açılsın. Hələlik Aşqabadda üç aylıq müəllim kursları açılacaqdır. Bu kurslarda tədrisdə bulunmaq üçün heyət Azərbaycan hökumətindən və firqələrdən müəllimlər xahiş edəcəkdir. Ələlümum Mavərayi-Bəhri-Xəzərdə ziyalılara, maarifpərvər şəxslərə artıq dərəcə ehtiyac hiss edildiyindən, Azərbaycandan bu cəhətdə yardım diləyirlər.

Cəbhədə hərdən bir şiddətli vuruşmalar olursa da, qəti nəticələr hasil olmayır.

Azuqə cəhətindən Mavərayi-Bəhri-Xəzərin halı fəna deyildir. Taxıl və qeyri zəruri şeylər başqa yerlərə nisbət ucuzdur.

Heyət bir neçə gün şəhərimizdə mehman qalacaqdır.

ERMƏNİSTAN HÖKUMƏTİ RƏİSİNİN TELEQRAFI

Ermənistan siyasi nümayəndəsi [Tiqran] Bekzadyan böylə bir teleqraf almışdır:

“Alınan məlumata görə, Azərbaycan əsgərləri Novosaratovkaya varid olub [çatıb], möhkəmləşməkdədirlər. Novosaratovka rayonu Ermənistan torpağında-dır. Buna görə, Azərbaycan Hökumətinin vəzifəsidir ki, müəssif [təəssüf doğuracaq] hadisələr olmamaq üçün Azərbaycan mü-səlləh [silahlı] qüvvələrinin Ermənistan torpağına gəlmələrini buraxmasın.

*Xariciyyə naziri avəzinə
Hökumət rəisi: Xatışov”*

BAKI XƏBƏRLƏRİ

İdarədən

Qarelərimizin [oxucularımızın] gördük-ləri vəchlə, neçə müddətdir ki, qəzetə-miz gündə bir qitədə [ölçüdə] və bəzən səliqəsiz belə çıxmaqdadır. Səbəbi budur ki, mayısın 6-sından etibarən rusca “Azərbaycan” qəzetəsinin mürəttib və sair əməlləri tətıl etdiklərindən, türkcə “Azərbaycan”ın adamları iki qəzetədə çalışmaq məcburiyyətində qalır. Ümumi tətıl adı ilə elan edilmiş tətıl qurtardıq-dan sonra kantorumuz hökumətin qəra-rına istinadən əməllərin [işçilərin] işlə-mədikləri günlərin haqqını verməmişdir. Ona görə əməllər yenidən tətıl elan et-mişlərdir. Şimdi yenə bizim əməllərimiz onların da işlərini görürlər. Bundan do-layı da rusca qəzetənin əməlləri işə şüru edənədək [başlayanadək] müvəqqə-t qəzetəmiz kiçik qitədə çıxacaqdır.

Qaçqınlara yardım

Daxiliyyə Nəzarəti Bakı qubernato-

runa müraciətən rica etmişdir ki, Şamaxı şəhərində kəlisada [kilsədə] saxlanmaq-da olan sahibsiz mallar qaçqınlar ara-sında təqsim edilmək [bölünmək] üçün Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarətinə [Sosial Təminat Nazirliyinə] təslim edilsin.

Müsəlman Zəhmətkeş Ziyalıları İtti-fağında

Çaharşənbə [çərşənbə] günü mayın 14-ündə Ağa Axundovun sədarəti altın-da Müsəlman Zəhmətkeş Ziyalıları İtti-fağının iclası vaqe olmuşdur. Bu iclasda əzcümlə [o cümlədən] Maarif Nəzarətinin sabiq müdiri Həmid bəy Şahtaxtinski-nin bir neçə məmurla bərabər Nəzarətdən [Nazirlikdən] çıxmaları məsələsi müzakirə edilmişdir. Məzkur [deyilən] heyətin Nə-zarətdən istefa vermələri səbəblərini müzakirədən sərf-nəzər, İttifaq idarəsi qət etmişdir ki, böylə bir zamanda bu tövr sadiq ziyalıların iş başından çəkil-mələrinin xalq maarifi işlərinə yaxşı nə-ticəsi olmadığını etirafı, Həmid bəyin öz yoldaşları ilə bərabər istefa verməsinə səbəb olan hadisəni bərtərəf etməkdən [aradan qaldırmaqdan] ötrü tezliklə lazımı tədbirlər görülməsi üçün Parlaman frak-siyaları qarşısında məsələ qaldırsın. Par-laman fraksiyaları ilə bu barədə müza-kirədə bulunmaqdan ötrü Ağa Axundov ilə Səməd bəy Hacıəliyev vəkil edilmiş-lərdir.

İtaliya ilə mal mübadiləsi

Aldığımız məlumata görə, Bakıya va-rid olmuş [gəlmiş] İtaliya heyəti Azər-baycan Hökuməti ilə İtaliyaya neft göndər-mək barəsində müzakirata başlayacaq-dır.

Qafqaziyada Lehistan nümayəndəsi

Lehistan [Polşa] Hökuməti Xariciyyə naziri tərəfindən edilən binagüzarlığa [sərəncama] görə, Qafqaziyada Lehistan Hökuməti nümayəndəliyi təsis edilmiş-dir. Məzkur [deyilən] nümayəndəlik Qaf-qaziyada yaşayan polyaklara elam edir [bildirir] ki, Lehistana gedənlər nümayən-dədən icazə və şəhadətnamə almalıdırlar. Şəhadətnamələri olmayanlar heç bir vəchlə Lehistan torpağına buraxılmaya-caqlardır.

AZƏRBAYCANDA

Qarabağda

Qarabağ ermənilərinin 5-ci ictimasi-nın [yığıncığının] köçəri məsələsi haqqın-da qətnamə[si]:

“Qarabağ ermənilərinin 5-ci ictimasi köçərilərin Qarabağın ermənilərlə məs-kun yerlərindən yaylağa hərəkət etmə-ləri məsələsini müzakirə edib və bu mə-sələnin iki qonşu millət arasında meh-riban qonşuluq münasibəti saxlamaq üçün əhəmiyyətini nəzərə alıb, İngiltərə komandanının təminatı və İngiltərə əs-gəri dəstələrinin mühafizəsi altında kö-çərilərin yaylağa keçib getmələrini lazım görür. İngiltərə komandanlığı və əsgər-ləri hər iki tərəfdən üz verə biləcək ha-disələrin qabağını almaq üçün tədbirlər görməlidir. Bunlardan əlavə, köçərilər si-lahsız olmaq şərti ilə köçüb getməlidirlər. Hər iki tərəfdən varid olacaq [əmələ gə-ləcək] xəsarəti aşkar edib avəzinə almaq-dan ötrü erməni kəndlilərindən və mü-səlman köçərilərindən ibarət bir beynəl-milal komitə vücuda gətirilməsi lazımdır.

Xəsarətin avəzi üçün bu komitə məhkə-məsiz və istintaqsız qərar çıxaracaqdır.”

Qazaxdan

Aprelin 27[-si] gecəsində saat iki ra-dələrinə Qazax vergi məmuru Mehdi ağa Qiyasbəyov klubdan evinə getdiyi yerdə bir neçə xain və zalım canilər tə-rəfindən ağır yaralanmışdı. Yazıq, yaraya davam gətirə bilməyib bir həftədən son-ra vəfat eylədi. Tanrı haqqını versin!

Adam öldürmək, qan içmək, quldur-luq, qaçaqçılıq, bir-biri ilə ədavət edib düşmənçilik sürmək Qazax əhalisi üçün istər xas, istər alim olsun, adi bir həyat-dır. Bunsuz bunların ömrü batıl və naqis olarmış.

Mehdi ağanın öldürülməsi biz Qazax ürəfasını [ziyalılarını] gərək fikrə salsın. Çünki o fəqir öz xüsusi düşmənindən öl-məyibdir. Onun heç kəsə xüsusi işi yox idi. Mehdi ağa ölübdürsə, ölübdür ancaq ümumun uğrunda, öz haqq sözü, haqq dolanacağı üstündə.

Yazıq payızdan bəri məmləkətin və camaatın nəf [mənfəət] və rahatlığına zidd gedən, bir çox nahaq işlərlə – ki bunları törədən altdan-altdan vurunun bir para xain şəxslərdi ki ancaq öz nəfs-lərini, öz qarınlarını güdürdülər – bun-larla çarpışıb, vuruşub bir neçə pərdəli işlərinin üstünü açdı. Təbiidir, Mehdi ağanın bu müdarası onlara xoş gəlməyə-cəkdi. Odur ki, o xainlər gecə qaranlıqda çəpər dibində bu “zərərli” şəxsdən xilas oldular.

Fəqət bunu bilməlidir ki, Mehdi ağa-ya vurulan zərbə bizim hamımıza vurul-muşdur. Binaənileyh [ona görə] də biz bu hadisəyə kəmətinə [laqeyd] ola bilmərik.

Canilər Qazaxda olan ürəfanı büsbütün sıxışdırmaq, ağızlarına kilid vurmaq istəyirlər. Odur ki, sabiqdə kontrabanda məsələsinə görə yığılan ürəfanın bir də yığılmasını, həman zalım, xunxar [qanıçən], dilazar [insafsız] canilər təhdid etmişlərdir. Fəqət pusquda durub qaranlıqda iş görən bu bədəfkarlar [canilər] zehinlərində bərk-bərk tutmalıdırlar ki, onların təhdidi bizi haqq sözü danışmaqdan, camaatın xeyrinə çalışmaqdan çəkəndirməyəcəkdir. Bərəks [əksinə], bizim inadımızı dəxi də artacaq.

Canilərdən hələ birisi dustaq olunmuşdur, ikisi isə qaçmışdır. Fəqət birinci məsələ varsa, o da canilərin təhris [şirnikləndiricisini] və təşviqçisini tapmaqdır. Hər halda, hökumətin qəti tədbirləri lazımdır.

Ərəş uyezdində

Buralarda əcnəbi qaçqınların olduğu məlumdur və Nuxu uyezdi [Şəki qəzası] ilə Ərəş uyezdərində [Ağdaş qəzalarında] olan, Nuxu uyezdinin 3-cü çastı [bölməsi] adlanan Vartaşen qəryəsinə [kəndinə] və Calut qəryəsinə və 4-cü çastı adlanan Nij qəryəsinə qaçqınlar toplanmışdır və bu qaçqınlar qaçarkən özlərində mövcud olan silahlarını və fişənglərini yol içərisində, bağlar içində, qəbiristan içərisində basdırmışlar. İndi bu qaçqınlar hökumətimiz tərəfindən qoyulan qanunlar sayəsində rahat yaşayıb, vaxtında istifadə edib də həman qəbiristan içərisində, yollar içərisində basdırdıkları silahları və fişəngləri çıxarıb, daşayıb məzkur [adı çəkilən] köylərə götürməkdədirlər və Ərəş uyezdinin Hacıəli uçastokunun Söyüdlü qəryəsinin qaçqınları bir neçə vaxt gün

bundan əqdəm [qabaq] Söyüdlü qəryəsinin qəbiristanından iki yeşik silah və dörd yeşik fişəng çıxarıb Nuxu uyezdinin 4-cü uçastoku olan Nij qəryəsinə aparmışlardır. Bu köylərdə hökumətimiz tərəfindən axtarış əmri olsa, nə qədər silah toplarlar! Və türklər Nij qəryəsinə mühasirə edib onlardan silah istəyəndə mən özüm orada idim. Onlardan cüzi silah toplanıb gəldi. Yəni onları 200, artıq olmazdı. Amma Nij qəryəsi nüfusca [əhali baxımından] 1000 evdən ibarət bir kənddir. Onlarda daha 2000-dən ziyadə silah vardır. Hətta yaxın islam köylərini hədə altına almaqdadırlar. Hətta onlar Nij qəryəsində əsgər təlim olunan zamanlarda gecə ikən 2 nəfər əsgər öldürülər və hələ bunlarda silah olmağı da hökumət xadimlərinə də məlumdur.

Əlbəttə, böylə silahlı, ehtiyatlı bir [əhali], milləti-islam içərisində yaşayıb da silahlarını hökumətə təslim etməyəndə, bunların hər vaxtda məxfi surətdə əllərinə kim düşərsə, yəqin ki, kəsib itirəcəklər. Millətim, dini islam dini [olan] şəxs borcludur ki, hökumətimizə olan sui-qəsdə dörd gözlə bilib, hökumət xadimlərini xəbərdar etsinlər və bu yolda var qüvvə ilə çal[ış]malıdır. Əlbəttə, gözümüzü açmalı və qeyrət etməliyik.

Nuxu uyezdinin 4-cü uçastokunda, Nij qəryəsinin islam məhəllələrindən Abdallı məhəlləsində Molla Sadəddin Əsəd əfəndi oğlu, İdris Hacı Mustafa oğlu və bunların əmisi oğlu İsgəndər – neçə həftələrdən bəri bunlar Bakıya getmək üçün alverdən ötrü pul toplayırmış. Türk pulu və Nikolay pulu. Nəhayət bunlar 35 min manat türk, [2 min manat] Nikolay pulu, 14 min 400 manat da Bakı pulu,

cümlətanı 51400 manat toplayıb işbu nisan [aprel] ayının 24-cü şənbə günü Bakıya getmək üçün yola düşürlər. Bu adamlar sübhədən durub yola qədəm qoyurlar. Bunlar Nij qəryəsindən Ağdaşa gələcəklər. Gələrkən Nijdən 20 verst aşağı, Ağdaşa 20 verst qalmış Savalan qəryəsinin iki verstliyində quldurlar tərəfindən dərdəst olunurlar [ələ keçirilir]. Əvvəla yuxarıda yazılan pullarını tamamilə alırlar, sonra iki ədəd tapançalarını alırlar, sonra özlərini tamamilə soyundururlar. Papaq, palto, pencək, çəkmə, bir tumanla köynəkdən maəda [başqa] nələri varsa cümləsinə alırlar. Sonra bunları bir-bir güllələyib, cidalayıb [soyuq silahla deşib] öldürürlər. Sabahı şeyləri araba ilə gətirib gəlir qohum-əqrəbələri kəndlərinə. Bu qədər quldurlardan heç birisi dərdəst olunmayıb [ələ keçməyib] və hələ bilinməyir bədəfkarlar islamdırmı və ya xarici. Ümidvaram ki, hökumətimiz tərəfindən tezliklə bu işlərə yol verilməyəcəkdir. Canilər və quldurlar dərdəst olmaq üçün tədbirlər ittixaz olunacaqdır [tədbirlər görülməkdir]. İstiqlalımızı müdafiə və mühafizə yolda dördgöz olub da xarici və daxili düşmənlərimizi aradan qaldırmaq üçün var qüvvə ilə çalışmalıyıq. Allah cümələmizi açıqfikirli, doğru ürəkli eylesin.

M. M.

Naxçıvanda

Mayın 5-ində general Devi Naxçıvana varid olub [gəlib], Naxçıvan və Şərur müsəlmanlarını yığıb elan etmişdir ki, onlar Ermənistan hökumətinə tabe olmalıdırlar. Çünki Naxçıvan və Şərur uyezdləri Ermənistan Cümhuriyyəti dairəsin-

dədir. General Devinin bu təklifi ətrafıca müzakirə edildikdən sonra müsəlmanlar ictiması [yığıncığı] ermənilər tərəfindən zəbt edilən yerlərdə müsəlmanların ağır olan maddi və mənəvi hallarını nəzərə alıb, general Devinin təklifini qəbul etməməyi təhti-qərara almışdır. Çünki yuxarıda göstərilən uyezdlerin müsəlmanları özlərini Azərbaycan təbəəsi və yaşadıkları yerləri Azərbaycan torpağı hesab edirlər və bunu da anlayırlar ki, general Devinin bu təklifi yuxarıda göstərilən uyezdlerin müsəlmanlarına maddi zərər vürməyə da, yəqin ki, mənəvi həlakətə [məhvə] bais olacaqdır. Bu qəbul edilən qərarı əmələ gətirməkdən ötrü müsəlmanların müsəlləh [silahlı] dəstələri Volçi Varotanı zəbt edib erməni müsəlləh dəstələrini Naxçıvan uyezdinə buraxmamağı təhti-qərara almışlardır. Fövqəladə ağır əhval vücuda gəlmişdir. Bu hal ancaq hökumətin təcili tədbirləri ilə bərtərəf edilə [aradan qaldırıla] bilər.

ERMƏNİSTANDA

Xüsusi

“Joxovrdi dzayn” qəzetəsi yazır:

Bu günlərdə Təbrizdən varid olmuş [gəlmiş] bir mötəbər şəxs Şahtaxtı mövqifinin [stansiyasının] səmtində İrəvandan Naxçıvana Dronun təhti-komandası ilə [komandanlığı altında] hərəkətdə bulunan bir əsgəri ordusu görmüşdür. Bu hərəkətdən məqsəd bütün Ermənistan hüdudunu istila edib, məmləkətdə qayda və qanun bərpa etməklə belə, qaçqınlara öz yerlərinə qayıdıb işlərinə məşğul olmağa imkan verməkdir.

Şahtaxtda Naxçıvan müsəlmanlarının və erməni hökumətinin nümayəndələrinin görüşüyü vəqə olacaqmış.

—

“Aryo” yazır:

General Tomsonun təvəqqesinə görə, erməni qoşununun Naxçıvana tərəf hərəkəti müvəqqəti surətdə dayandırılmışdır. Bu məsələ texnik cəhətdən ehtimal edilən mümaniatlarla mərbutdur [yaradılan maneçiliklərlə bağlıdır]. Həmin mümaniatları rəf etmək [maneçilikləri aradan qaldırmaq] üçün ciddi tədbirlər ittixat edilir [tədbirlər görülür].

Tomsonun binagüzarlığından [sərəncamından] qabaq məhəlli [yerli] əhali erməni qoşununu xoşhəlləqə istiqbal edir [qarşılayırdı].

- İrəvanda Məclisi-Məbusan ittixatına şüru edilmişdir [seçkilərinə başlanmışdır]. Təyin edilmiş gün İctimaiyyətin inqilabiyyəti firqəsi [Sosialist-inqilabçılar partiyası] 35 namizəd siyahısı təqdim etmişdir.

- Qars dairəsi mürur ilə [zamanla] təmizlənilib sakitləşməkdədir. Gürcüstan qoşunu Ərdə[ha]nı istila etdikdən sonra Merdinik denilən yeri də tutmuşlardır. İngilislərin tələbinə görə, onlar həman yeri boşaldıb Ərdəhanın səmtində dayandılar. Ondan sonra erməni qoşunu Ərdəhanı işğal edib Oltu tərəfinə hərəkət başladı.

- Amerikada əmələ gəlmiş Ermənistan İstiqlal Komitəsi teleqraf ilə Ermənistanı öz tarixi hüdudu dairəsində di-

riltməyi Vilsondan tələb etmişdir. Ona cavab olaraq Vilson böylə bir teleqraf göndərmişdir:

“Sizin teleqrafınız ürəyimdə döyünmə əmələ gətirdi. Komitəni inandırırım ki, Ermənistan nəfinə [xeyrinə] olaraq artıq dərəcədə say edib mümkün olan hər bir vasitəyə müraciət müzayiqə eyləməyə-cəyəm [əsirgəməyəcəyəm].”

- Nyu-Yorkda sakin [yaşayan] erməni, yəhudi və yunan camaatlarının müttəfiq ictimai [iclas] nümayəndələri Venizelosa böylə bir teleqram göndərmişlərdir:

“Uzun müddət Türkiyə boyunduruğu altında yaşayan üç tayfa yek-digərinə [bir-birinə] hüsn-rəğbət və məhəbbət bağlayıb, hürriyyəti-milli və kəndi müqəddəratını hər bir millət təyin eyləmək ixtiyaratını nəzərə alıb, bizi ittixat edən [seçən] əhali bizim vasitə ilə bilavasitə Parisdə cəm olmuş düvəli-müəzzəmə [böyük dövlətlər] nümayəndələrində[n] atıdək [aşığıdakı] maddələri tələb etməyi qərara vermişdir:

1) *Kiçik Asiyada yaşayan yunan tayfasının əsil vətənləri olan Yunanistan ilə mülhəq olmaq [birləşmək] məsələsini bitirib təmin etmək;*

2) *Ermənistanı müstəqil bir hökumət sayacağında öz yerində dikəltmək;*

3) *Fələstində ingilis təhti-himayəsində [himayəsi altında] yəhudilər üçün bir mərkəz müəyyən eyləmək.”*

ŞİKAYƏT

Müdiri-möhtərəm!
Qəzetənin sütunlarında mənim bu aciz olan təmənnə və sözümlü dərc et-

məyinizi istirham [xahiş] edirəm.

1919-cu ilin aprel ayının 25-ci günündə mən, Azərbaycan dəmiryolunun Mingəçevir stansiyasından əmələ işlədən astarçı Əli Abbasqulu oğlu yazıb cənabınıza məlum edirəm, aprel ayının 25-ci günündə Gəncə uyezdi Goranboy-Əhmədli yüzbaşısı Cavad Əhmədyan oğlu, yanında 6 atlı gəldi, məndən 1000 manat pul istədi. Mən də dedim sənə nə verəcəyim var, oğru deyiləm, qaçaq deyiləm. Sonra mən çox döydülər və məndən və mənim 10 nəfər fəhləmdən 250 manat pul aldı, getdi. Mən də heç kəsə şikayət eyləmədim. Qorxuram şikayətə baxan olmaya, yüzbaşı eşidə, mənə böyük cəfa eyləyə.

Üzümü çevirib möhtərəm olan hökumətimizə müraciət edirəm, böylə işlərin qabağını alasınız, və illə [yoxsa] dəmiryolunda işləmək çətin olacaq. Baqi ehtiram.

*Gəncə uyezdidin
Mingəçevir vağzalında əmələ
işlədən astarçı Əli Abbasqulu oğlu*

İDARƏYƏ MƏKTUB

Möhtərəm müdir əfəndidən bu bir neçə kəlmənin “Azərbaycan” ruznaməsində [qəzetində] dərcinə müsaidə buyurmaların təmənnə ediriz.

“Azərbaycan” qəzetəsinin 181-ci nömrəsində Məşqət [Maştağa] qəzasından camaat tərəfindən “Müsavat” firqəsi vasitə ilə qubernatora polis nəfəratından [nəfərlərindən] şikayət dərc edilmişdi.

“Müsavat” firqəsi fəaliyyəti sayəsində bəzi cüzi qüsuratlar sərəncam edil-

məkdən nəşi [yoluna qoyulduğuna görə], hal-hazırda polis nəfəratı layiqincə fəaliyyətə girişmişdir. Binaənileyh [ona görə], firqənin Məşqət şöbəsi bir ay yarım bundan əqdəm [qabaq] verilən raporun şimdi qəzetəyə dərcini yersiz bilib bəyani-həqiqət eyləyir.

*Sədr: M. Hüseyinzadə
Katib: S. B. Axundzadə*

İDARƏDƏN CAVAB

“Gəncədə şəhər məktəbləri müəllimlərindən biri” əfəndiyə:

Zatınızı idarəyə bildirmək istəmədiyinizdən, məqaləni çap edə bilmədik. Yazdıqlarınız haqqında Gəncə Müəllimlər İttifaqı vasitə ilə məlumat versəniz, daha gözəl olar.

Doktor M. B. Şaxnazarov

Dəri və əmrəzi-cərrahiyyə [cərrahi xəstəliklər] naxoşluqlarını qəbul etməyə başlamışdır. “606” və “914” müalicəsi. Qəbul edir: səhər saat 9-dan 12-yədək; axşam saat 4-dən 7-yədək. Ünvan: Armysanski küçə nömrə 3. Qubernskinin küncündə. Telefon nömrə 45-28.

8748

Diş həkimi E. S. Karşteynbaumun

Diş müalicəxanası və süni diş laboratoriyası. Adres: Sisyanovski (Ləzginski) və Çadrovü küçələrin küncündə nömrə 41. Telefon 22-07. Qəbul edir səhər saat 6-dan 8-ədək; səhər saat 11-dən 2-yədək; axşam saat 4-dən 8-ədək. Dişlər ağrısız çəkilib və qızıl dişlər qayırılır.

8779

Doktor Musa bəy Rəfiyev

Daxili əmraza [xəstəliklərə] düçar olan naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Səhər saat 9-11-ə kimi. Axşam saat 5-7-yə kimi. Ünvan: Armyanski, nömrə 15. Telefon 16-80.

b-37

Berlin Darülfünunu doktoru**S. İ. Kopelioviç**

Daxiliyyə və əsəbiyyə naxoşluqlarını qəbul edir səhər saat 10-dan 1-ədək, axşam saat 5-dən 7-yədək. Adres: Vorontsovski küçə nömrə 17, 2-ci mərtəbə. Telefon nömrə 50-28. Və 93.

8765

Diş həkimi M. B. Şternin

Vorontsovski küçə, nömrə 22, Karantinni küçənin küncündə. Süni dişlər qayırır. Qızıl ənglər və damaqlar qayırır. Dişləri ağrısız çəkir.

8757

Doktor **M. M. Kərimov** göz naxoşlarını və diş həkimi **A. Əmirov** naxoşları qəbul edirlər saat 4-dən 7-yədək. Ünvan: Suraxanski və Spasski küçələrin [küncündə] 102 nömrəli evdə. Telefon nömrə 40-91.

8754

Arvad diş həkimləri**Z. A. Şexter və xanım**

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayıma dişlər. Dişin yaxşı qayırılması təmin olunur. Kənardan gələnələr üçün tezliklə görülür. Qiymətlət münasibdir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 2-yədək, axşam saat 4-dən 7-yədək. Voronsovski küçə 17 nömrəli evdə, paradı qapıdan.

8753

“Azərbaycan” qəzetəsi idarəsindən

Kağız bahalanması və mətbəə əmələ-

rinin muzdları artması münasibətilə qəzetə nəşriyyatının xərci artdığından, “Azərbaycan” qəzetəsi və sair qəzetələr müvəqqəti olaraq işbu mayın 18-dən qəzetənin qiymətini artırmağa məcbur olmuşdur.

Mayın 18-indən “Azərbaycan” qəzetəsinin tək nüsxəsi 1 manat 50 qəpik təyin edilmişdir.

Elan

Məşixəti-İslamiyyə [Şeyxülislamıq] İdarəsində kargüzarlıq və dəftərdarlıq (registrator) vəzifələrində istixdam [xidmətə qəbul edilmək] üçün türkcəsi kamil olmaq şərti ilə rusca dəxi bilən iki nəfər adam lazımdır. Arzu edənlər Bakıda Nijni Priyutski caddədə 66 nömrəli evdə Məşixət İdarəsinə müraciət buyursunlar.

Zəhmət (məsai) bürosu

Bakı Şəfqət Bacıları İttifaqı şəfqət bacılarını gecə işlərinə, iynə vurmağa, masaj etməyə müərriflik [tövsiyə] edir. İttifaq öz işçilərinin işlərinə cavabdehdir. Xahiş edənlər bu adresə müraciət edə bilərlər: Budaqovski və Malakanski küçələrin küncündə nömrə 16/22, mənzil 6. Konkanın mənzili. Telefon nömrə 14-08. Büro bütün gün açıqdır.

8755

Müvəqqəti müdir:**Hacıbəyli Üzeyir****QEYD VƏ ŞƏRHLƏR****İndi başa düşülər**

səh. 269. “biizzü bədnam”: qəzetdə “biəzmü bədnam” getmişdir.

səh. 271. “ağır ibrət dostları”: qəzetdə “ağır ibrət rusları” getmişdir.

Teleqraf xəbərləri

səh. 271. “Donskiye vedomosti”: 1919-cu ildə Novoçerkasskda rus dilində nəşr edilmiş qəzet.

“Məclisi-Əyan” ABŞ-da ikipalatalı qanunverici hakimiyyət orqanı olan ABŞ Konqresinin yuxarı palatası (Senat).

Sülh ətrafında

səh. 273. “Hirş”: qəzetdə “Qirş” kimi verilmişdir.

“Almaniya Ticarət ittifaqının məşhur başçısı Legin”: əslində Almaniya Həmkarlar İttifaqları Federasiyasının prezidenti Karl Legin nəzərdə tutulur. Qəzetdə Leginin soyadı da təhrif edilmişdir.

Qəzetələrdən

səh. 274. “Aleksandrovsk fortu”: İndiki Qazaxıstanın Mangistau (Manqışlaq) vilayətində yerləşən Fort-Şevçenko şəhəri 1857-1924-cü illərdə Aleksandrovsk (Fort-Aleksandrovsk) adlanmışdır.

“Quryev”: Qazaxıstanda indiki Atırav şəhəri.

səh. 275. “Tan”: 1861-1942-ci illərdə Parisdə fransız dilində nəşr edilən gündəlik “Le Temps” qəzeti nəzərdə tutulur.

Mavərayi-Bəhri-Xəzər Hökuməti**nümayəndələri şəhərimizdə**

səh. 279. “Ravnino”: Türkmənistanda Marı-Türkmənabad arasında dəmiryol xətti yaxınlığında şəhərliplə qəsəbə; hal-hazırda Bərqərar adlanır.

Azərbaycanda

səh. 281. “Təbiidir, Mehdi ağanın müdərəsi onlara xoş gəlməyəcəkdi.”: “müdərə” sözü “üzə gülmək, nifrətini bürüzə verməyə yərək üzə dostluq göstərmək” mənasına gəlir; mümkündür ki, burada “xalqın dərdinə qalmaq” mənasında işlənmişdir.

səh. 282. “Millətim, dini islam dini [olan] şəxs borcludur ki...”: bu cümlə xətalı idi; mümkün qədər düzəlttik.

Ermənistanda

səh. 284. “Təyin edilmiş gün”: qəzetdə “təyin” yerinə “təəyyün” getmişdir.

“Mərdinik”: Türkiyənin Ərdahan ilinin Gölə ilçəsi.

Elan

səh. 286. “Nijni-Priyutski”: Bakıda, indiki Süleyman Rəhimov küçəsi.